

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא צ"א-צ"ז
פרשת תזריע-מצורע | כ"ז בניסן-ג' באייר (23-29 לאפריל)

דף צ"א: דברי אגדה

בתוך המגוון הרחב של הנושאים המופיעים בתלמוד נמצאים גם דברי אגדה רבים, וכדוגמא לכך ניתן לראות חלק מהם בדרך זה במסכת.

למשל, התלמוד מספר לנו כי **לאמו של אברהם אבינו** קראו "אמתלאי בת כרנבו". שם **אמו של דוד המלך** היה: "נצכת בת עדאל". **אמו של שמשון הגיבור** נקראה "צללפונית".

עוד מסופר בתלמוד **שאברהם אבינו נאסר למשך עשר שנים**. יש אומרים שנמרוד היה זה שאסר אותו, ויש אומרים שתרח אביו אסר אותו אחרי שהוא שכר את פסליו.

עוד מופיע בדרך זה שרם חסדא לימד את תלמידיו היכן הוא מקום "אור כשדים" שבו הושלך אברהם אבינו לכבשן האש וניצל בנס. ידיעה זו נחוצה, כי הרואה מקום זה מכיר: **"ברוך אתה... שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה"**.

שכשנפטר אברהם אבינו עמדו כל גדולי אומות העולם ואמרו: **"אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטה"**, מפני שגם הם החשיבו ביותר את אברהם אבינו.

דף צ"ב: הזריעה שלא הצמיחה מאומה

בדרך זה מתחיל הפרק השישי - **"המוכר פרות"**.

המשנה הראשונה בפרק עוסקת באדם שמכר לחברו **מאכל שאפשר לאכול ואפשר גם לזרוע**, למשל חיטים. הלך הקונה וזרעם באדמה ולבסוף לא צמח לו מהם מאומה. **הקונה טען** שעל המוכר להחזיר לו את הכסף, שהנה כעת התברר שהם היו פגומים לזריעה, שהרי הם לא צמחו, ואילו **המוכר אמר**: "מנין לי לדעת שקנית אותם לצורך זריעה? חשבת שאתה רוצה לאכול אותם, ולאכילה הם היו מצוינים והמקח קיים".

המשנה אומרת שהצדק עם המוכר.

אבל אם ארע מעשה כזה עם סוג זרעונים שאנשים אינם רגילים לאכל, אלא לזרוע בלבד, אומר רבי שמעון בן גמליאל שהקונה צודק ועל המוכר להחזיר לו את הכסף, שהרי כאן המוכר אינו יכול לטעון שהוא חשב שהקונה חפץ לאכלם.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת בבא בתרא, דף צ"א

"המה היוצרים וישיבי נטעים וגדרה עם המלך במלכותו ישובו שם"

(דברי הימים א'): המה היוצרים - אלה בני יונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם. וישיבי נטעים - זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו.

שורא - חומה
טליא - נער

א

הסבר: התלמוד מביא את הפסוק בדברי הימים, ודורש אותו כך: ש"היוצרים" הנזכרים בו הם בניו של יונדב בן רכב, ו"ושבי נטעים" הוא כינוי לשלמה המלך.

על המפה

נטעים

נטעים הוא מושב במישור החוף התיכון כ-4 ק"מ דרומית מערבית לראשון לציון, בתחום המועצה האזורית גן רווה, ומשתייך לתנועת המושבים. **מקורו של שם המושב הוא בפסוק בספר דברי הימים: "המה היוצרים וישיבי נטעים וגדרה עם המלך במלכותו ישובו שם" (דברי הימים א', ד'). המושב נוסד בשנת תרצ"ב (1932) על ידי קבוצת פועלים ממושב הדרום במסגרת "התיישבות האלף". שמו המקורי של מושב נטעים בעת הקמתו היה כפר ותיקים, אך שמו שונה למושב נטעים בהשראת השם התנ"כי. שטחו של המושב כ-1,100 דונם, וכיום גרים בו כ-600 תושבים.**

צילום אווירי של נטעים
(Wikipedia, liorez)

דף צ"ג: הטעות של השוחט

לפני שנים רבות ארע מעשה ביוחנן. יוחנן בנה בית חדש בציפורי ותכנן לערף מסיכה לכבוד חנוכת הבית. הוא הזמין אורחים רבים והלך אל השוק לקנות שור גדול ומוכר, כדי שיהיה בשר מספיק לכל האורחים. בבוקר יום החגיגה הביא יוחנן את השור לשוחט, אבל השוחט טעה בשחיטה, השור נהיה נבלה שאסור לאכול, וכעת יוחנן נותר ללא בשר למסיכה. בדרך זה לומדים שאם אותו שוחט מקבל שכר תמורת שחיטתו הוא מחויב לשלם ליוחנן את מחיר השור שהטריף. יותר מזה, לדעת רבן שמעון בן גמליאל השוחט מחויב להוסיף ולשלם ליוחנן פיצוי בעבור הבושה שנגרמה לו בכך שלא היה לו כמה לכבד את האורחים הרבים שהזמין.

דף צ"ד: מי הרמאי?

סרקו ברקוד זה
לצפייה בסרטון
על סוגיה זו

מעשה בשני אנשים שהפקידו כסף אצל ראובן. אחד הפקיד מאה זוז והשני הפקיד מאתיים. לימים באו שניהם לתבוע את הפיקדון ולמרבה ההפתעה כל אחד אמר: "אני הפקדתי מאתיים זוז". אם ראובן היה זוכר מי הפקיד אצלו מאה ומי מאתיים לא היתה לו כל בעיה, אבל ראובן כבר שכח כמה הפקיד כל אחד מהם, והוא הבין, כמובן, שאחד מהם אומר אמת ואחד משקר. מה יעשה? לשיטת חכמים עליו להחזיר לכל אחד מהם מאה זוז, שהרי ברור שלכל אחד מגיע מאה זוז לפחות, ואת מאת האז הנותרים שאינו יודע למי להחזיר, יניח עד שיבוא אליהו הנביא ויורה מי הצודק. אבל לשיטת רבי יוסי, במקרה כזה הוא אינו מחזיר להם מאומה, משום כך קונסים אותם כדי שהרמאים ידעו שלא משתלם לרמות, כי כעת הרמאי נותר בלא כלום.

★ | מן ההיסטוריה

התיישבות האלף

"התיישבות האלף" הייתה תוכנית התיישבות שהתקבלה על ידי הסוכנות היהודית בלונדון בשנת תר"צ (1930). התוכנית הייתה חלק מתכנון כולל של התיישבות באזור המטעים בארץ ישראל. בישיבת הסוכנות בלונדון הוחלט להקים ועדה שבין חבריה היו ארתור רופין, לוי אשכול ופאול זינגר, ומטרתה הייתה ליישב בהקדם אלף משפחות פועלים על קרקע של הקרן הקיימת לישראל. בשל המשבר הכלכלי העולמי לא הושג סכום הכסף הדרוש, ובסופו של דבר התיישבו במסגרת זו 437 משפחות בלבד, שקיבלו בית וקרקע חקלאית ליד היישובים הקיימים. כך הוקמו המושבים כפר ביל"ו, גבתון, נטעים, בית עובד, צופית, כפר הס, רמת טיומקין, רשפון, גבעת ח'ן וגני עם.

עבודת ניקוז באזור השרון לקראת התיישבות היהודית, 1931 (Wikipedia)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

מתולדותיו | א

ארתור רופין

(תרל"ו-תש"ג, 1876-1943)

ארתור רופין ז"ל היה מנהיג ציוני, כלכלן וסוציולוג, חבר הנהלת הסוכנות היהודית ואחד ממעצבי ההתיישבות הציונית בארץ ישראל. רופין, שנולד בפרוסיה וגדל להיות איש עסקים ובעל תואר דוקטור בכלכלה, הצטרף להסתדרות הציונית, ולאחר סיום בארץ ישראל הגיש דו"ח שהמליץ על רכישה נרחבת של אדמות בארץ ישראל, והשגת רוב יהודי בגליל ובמישור החוף. בשנת תרס"ח (1908) עלה רופין לארץ וייסד ביפו את "המשרד הארצישראלי", שמטרתו הייתה לנהל את כל פעולות ההתיישבות בארץ ישראל מטעם התנועה הציונית העולמית. במסגרת זו פעל לרכישת קרקעות וקידום הבנייה והקמת היישובים בארץ. כמו כן, הוא שימש כפרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטה העברית. ארתור רופין נפטר בירושלים, ונטמן בבית הקברות של דגניה א'.

ארתור רופין, 1915
(ארכיון תצלומים קרן קימת לישראל)

דף צ"ה: חידת הפת והיין

באחד מהשיעורים נשאלה החידה הבאה: האם יתכן מצב שמברכים על יין ועל לחם אותה ברכה? התשובה היא שבמצב מסוים זה יתכן. אמנם בדרך כלל מברכים על פת "המוציא לחם מן הארץ" ועל יין "בורא פרי הגפן", אך במקרה של פת שהתעפשה (שהתקלקלה ולא ראויה למאכל) מעט ושל יין שכבר יש לו טעם חמוץ, מברכים "שהכל נהיה בדברו". אם כן, אדם שאוכל פת מעופשת ושותה יין חמוץ מברך על שניהם "שהכל נהיה בדברו". (יש לציין שעל פת שהתעפשה לגמרי, אין מברכים כלל).

דף צ"ו: יין שהחמיץ

בדף פ"ד למדנו כי אם אדם קנה חבית יין ולבסוף התברר שהיה זה יין שהחמיץ - המקח בטל. פעם קנה בנימין חבית יין, נשא את החבית מהשוק, הגיע לביתו והניחה במרתף. לפני שכת ביקשה ממנו אשתו: "בבקשה רד למרתף ומלא את קנקן היין מהחבית החדשה שקנית; היין הישן נגמר וצריך יין לקידוש".

בנימין פתח את החבית וריח חמוץ הכה בנחיריו. הוא הבין שהיין שכתוכה החמיץ. יין לקידוש באותה שכת הוא לזה משכניו, וכיום ראשון בבוקר פנה אל מוכר היין בתביעה: "היין שקנתי חמוץ. בבקשה, החזר לי את כספי". אבל מוכר היין אמר: "אם היית בודק את היין מיד אחרי הקניה והוא היה חמוץ הייתי מחזיר לך את הכסף ללא כל טענות. אבל אתה מצאת שהוא חמוץ רק אחרי ימים אחדים, אולי הוא החמיץ אחרי המכירה ואני פטור מלהחזיר לך את הכסף". במחלוקת הזו שבין המוכר לקונה מביא התלמוד את דברי האמורא שמואל שאומר שהמוכר אכן צודק.

דף צ"ז: פרות דמאי

ישנם פרות הנקראים "פרות דמאי". דיני תרומות ומעשרות הם שאין לאכול פרות לפני שמפרישים מהם תרומות ומעשרות. תרומה גדולה - לכהן, מעשר ראשון - ללוי ומעשר שני או מעשר עני - תלוי באיזו שנה. בימי יוחנן כהן גדול, שהיה אביו של מתתיהו החשמונאי, שלח בית הדין הגדול שליחים שבידקו בכל מחוזות היהודים וראו שהכל מפרישים תרומה לכהן, אבל היו עמי הארץ שזלזלו ביהודה הפרשות ולא הפרישו מעשר ראשון ומעשר שני או עני. מאותה עת גזר בית הדין הגדול, כי בפרות שקונים מעם הארץ, יש לנהוג כמו בפרות שיש עליהם ספק אם עישרו אותם, ולכן צריך לעשר אותם פעם נוספת. כמוכן שאין צריך להפריש תרומה פעם נוספת, שהרי תרומה גם עמי הארץ מפרישים. פרות אלו מכונים "דמאי" מלשון ספק "דא" = זה, "מאי" = מה? - האם הוא מעושר?

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

א. מהם "פרות דמאי", וכיצד צריך לנהוג בהם?

ב. באיזה מקרה חלוקים חכמים ורבי יוסי, ומדוע כל אחד מהם סובר כך?

ג. מה יהיה חייב לשלם השוחט שטעה בשחיטה לבעלים של הבהמה?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

הגדה לפסח בנוסח אחיד

הרב שלמה גורן החליט להוציא הגדה צבאית בנוסח אחיד שתוכל לשמש את כל החיילים בני העדות השונות. כאשר ערך את ההגדה, התלבט הרב לגבי הנוסח, שהרי איך אפשר לומר בארץ ישראל, במדינת ישראל העצמאית, "השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין" - "השנה אנחנו עבדים, בשנה הבאה נהיה בני חורין"? האם כאשר יושבים חיילים יהודים עם שר הביטחון, הרמטכ"ל וכל צמרת הצבא שכולם יהודים, אפשר לומר שאנחנו עבדים? הרי בחסדי ה' אנו כבר בני חורין בארץ ישראל!

לשמחתו מצא הרב בגניזה הקהירית הגדה עתיקה מתקופת בית שני, בה הופיע הנוסח: "אתמול היינו עבדים והיום בני חורין". נוסח זה התאים היטב לזמננו, והרב אימץ אותו להגדה הצבאית.

דבר תורה לשולחן שבת

התורה וחז"ל לימדו אותנו שמחלת הצרעת איננה מחלה רגילה שהולכים לרופא ונרפאים ממנה, אלא היא מחלה מיוחדת הבאה על האדם בגלל התנהגותו בתחום הדיבור - רכילות, לשון הרע והוצאת שם רע. מכיוון שכך, גם ההנחיות כיצד להתרפא אינן בידי הרופא אלא בידי הכהן: "וידבר ה' אל משה לאמר. זאת תהיה תורת המקציע ביום טהרתו והוא אל הכהן וצוהו ולקח למטהו שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב". הכהן מצווה על המצורע לקחת שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב ואיתם לעשות פעולות מסוימות כדי להיטהר.

על שאלת חז"ל - מדוע דווקא יש להשתמש בציפורים, בעץ הארז ובתולעת? עונה רש"י שכל אחד מהם מסמל משהו הקשור לצרעת, וכך לשונו: "לפי שהנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטפטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו ציפורים - שמפטטין תמיד בצפצוף קול. ועץ ארז - לפי שהנגעים באין על גסות הרוח, ושני תולעת ואזב - מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב". מכיוון שהצרעת באה עקב עוון דיבור לא ראוי (ציפורים מפטטות), ומתוך גאווה וגסות רוח (עץ הארז), לכן הטיפול והתיקון יהיו באמצעות ענווה (תולעת ואזב).

לפניכם שמונה שמות של אנשים ונשים. סדרו אותם בהתאם לסדר הדורות, מי חי לפני מי: שמשון, אמתלאי, נצבת, אברהם, עדאל, צלפונית, דוד, כרנבו

חידה

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבעה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק f פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

